

Toni Alaranta, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

TURKIN HYÖKKÄYS SYYRIAAN OLI ODOTETTU

VÄKIVALTAINEN ALKU SYYRIAN SODAN PÄÄTTÄVÄLLE SUURSOPIMUKSELLE

Kiihtyvä väkivalta ja avaintoimijoiden valtasapainon muutos saattavat enteillä merkittävää sopimusta. Se voisi päättää konfliktin, joka laajentui nopeasti alueelliseksi.

Turkin hyökkäys kurdien johtamaan Koillis-Syyriaan oli pitkään tehnyt tuloaan. Turkin johto on jo monen vuoden ajan toistuvasti vannonut tekevänsä lopun kurdien lähes autonomisista alueista, joita johtaa turkkilaiseen kurdipuolue PKK:hon kytkeytyvä kurdipuolue PYD (Partiya Yekitiya Demokrat). PYD sekä sen jatkeena toimivat SDF-joukot (Syrian Democratic Forces), joihin kuuluu myös arabeja ja armenialaisia, ovat olleet Yhdysvaltojen vankka liittolainen taistelussa Isisiä vastaan.

Turkki suunnittelee sijoittavansa suuren määrän maassa olevia pakolaisia, lähinnä Syyrian arabeja, kurdien asuttamaan Syyrian koillisosaan. Turkkiä kuitenkin hillitsee

Venäjän pelote. Venäjän presidentti Vladimir Putinin ja Turkin presidentti Recep Tayyip Erdoğanin välisen tapaamisen jälkeen 22. lokakuuta varmistui, ettei Venäjä tule hyväksymään Turkin pitkäaikaista miehitystä Syyrian alueella eikä Turkin kaavailemia massiivisia väestönsiirtoja.

Yhdysvaltojen päätös aseistaa ja tukea PKK:hon kytkeytyviä SDF-joukkoja johtui siitä, että Turkille Isisin vastainen taistelu ei ollut tärkein asia. Turkille PYD-johtoinen kurdivyöhyke on ollut alusta asti paljon suurempi ongelma kuin Isis. Syyrian konfliktin aikana syntyneistä ongelmallisista liittoumista moni on nyt alkanut hajota.

Turkki käyttää välikappaleena ennen kaikkea syyrialaisia sunni-islamistisia joukkoja, jotka on yhdistetty löyhästi turkkilaiseen Vapaan Syyrian armeijaan (TFSA). Joukkoihin kuuluu monia erilaisia sunnikapinallisten ryhmittymiä, jotka ovat taistelleet Syyrian hallitusta vastaan. Osa ryhmistä, kuten Ahrar al-Sham ja Jaish al-Islam, on kovan linjan salafi-jihadisteja, joilla on joko suora tai ideologinen yhteys al-Qaidaan. Lisäksi 21 niistä aseellisista ryhmistä, jotka Turkin mukaan osallistuvat hyökkäykseen, on Vapaan Syyrian armeijan ryhmittymiä, joita joko CIA tai Pentagon on aseistanut. Tämä sekä kurdien SDF-joukkojen rahoitus tuo esiin Yhdysvaltojen

Syyrian-politiikan ongelman: sen tukemat liittolaiset käyvät nyt sotaa toisiaan vastaan.

Turkin hyökkäys oli lähestulkoon väistämätön. Yhdysvaltojen äkillinen ja huonosti valmisteltu vetäytyminen mahdollisti kuitenkin hyökkäyksen tavalla, joka olisi voitu välttää. Yhdysvallat olisi esimerkiksi voinut jo aikojen sitten edistää kurdien johtaman SDF:n pyrkimyksiä päästä sopimukseen Syyrian hallituksen kanssa. Nyt Yhdysvallat lähinnä vaikeutti niitä. Sopimuksen myötä SDF olisi ollut sotilaallisesti paremmin varautunut Turkin hyökkäykseen.

Muutaman päivän rajujen taistelujen jälkeen Yhdysvallat ja Turkki sopivat välittömästä tulitauosta. Käytännössä sopimus vahvisti sen, että keskeiset kaupungit Tal Abyad ja Ras al-Ain pysyvät toistaiseksi Turkin hallinnassa. Sopimus ei tarjoa pitkän aikavälin ratkaisua, vaan sillä pyrittiin ennen kaikkea paikkaamaan Yhdysvaltojen ja Turkin tulehtuneita välejä.

Todennäköisesti Turkki ei ole jäämässä Syyriaan pitkäksi aikaa, vaikka se on jo luonut omia valtiorakenteitaan Afrinin alueelle. Maan johto presidentti Erdoğania myöten on tehnyt selväksi, ettei se vastusta tulevaa järjestelyä, jossa Syyrian hallituksen joukot ottavat johdon kurdien itsehallintoalueella.

Venäjä toimii luultavasti välittäjänä siirtymäajan, jonka jälkeen Turkki hyväksyy suorat neuvottelut Syyrian hallinnon kanssa ja tunnustaa sen legitiimiksi toimijaksi. Näin saadaan uudelleen voimaan vuonna 1998 solmittu niin sanottu Adanan sopimus. Sen mukaan Syyrian hallituksen on estettävä PKK:n toiminta Syyriassa.

Sopimuksen uusiminen vaatisi kuitenkin, että Turkki lakkaa aseistamasta syyrialaisia sunnikapinalisia, jotka nyt pitävät hallussaan Idlibin maakuntaa Syyriassa. Tämä koskee niin ”valtavirran” kapinalisia kuin salafi-jihadisteja. Aika alkaa olla kypsä tälle päätökselle, sillä Arabiliitto on normalisoimassa suhteitaan Syyriaan ja tuominut Turkin hyökkäyksen. Turkki on tällä hetkellä ainoa toimija, joka aseistaa Syyrian kapinalisia.

Viimeaikaiset kehityskulut voidaan tulkita väkivaltaisena alkusoittona Syyrian konfliktin isolle sovinnolle Venäjän, Turkin ja Syyrian hallitusten kesken. Josakin vaiheessa Turkki tarvitsee kunniallisen ulospääsyn Syyriasta. Se on mahdollista riisumalla aseet PKK:hon linkittyneiltä kurdijohdoilta joukoilta ja palauttamalla Syyrian hallituksen määräysvalta näillä alueilla. Toisaalta Venäjä saattaa painostaa Turkkiä merkittäviin myönnytyksiin Idlibin suhteen,

mikä todennäköisesti lopulta onnistuu. Osa Idlibin kapinallisista luultavasti hyväksyy sopimuksen Syyrian hallituksen kanssa, mutta kansainväliset salafi-jihadistiset ryhmittymät joko pakenevat tai taistelevat kuolemaan asti.

Rauhansopimus voisi lopettaa alueellistuneen sodan, ja siksi myös kansainvälisen yhteisön pitäisi edistää sitä. Sopimus ei kuitenkaan paranna Syyrian sisäisiä, valtavan syviä haavoja eikä tarjoa reseptiä kurdikysymyksen poliittiseen ratkaisuun Syyriassa tai Turkissakaan.